

Biznes w czasie pandemii

TERMINY

Odpowiedzialność członków zarządu za długi spółki – kiedy się przedawnia?

Wierzycielom oddano do dyspozycji szereg instrumentów, pozwalających sięgnąć do kieszeni członków zarządu, w celu zaspokojenia roszczeń należnych od spółki. Muszą to jednak zrobić w określonym terminie, gdyż po jego upływie stracą do tego prawo.

Bartosz Sierakowski
radca prawny, doradca
restrukturyzacyjny, Zimmerman
Sierakowski i Partnerzy

Wojciech Bobik
aplikant radcowski, Zimmerman
Sierakowski i Partnerzy

Mówiąc o odpowiedzialności członków zarządu za długi niewypłacalnej spółki trzeba mieć na uwadze kilka podstaw tej odpowiedzialności, zawartych w różnych ustawach. W przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością najczęściej słyższy się o art. 299 Kodeksu spółek handlowych, wprowadzającym tzw. posiłkową odpowiedzialność za długi spółki. Pamiętać jednak warto, że wierzyciele niewypłacalnej spółki mogą również dochodzić od członków zarządu roszczeń na podstawie Prawa upadłościowego (art. 21 ust. 3 p.u.), Ordynacji podatkowej (art. 116 o.p.), a nawet na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego, dotyczących odpowiedzialności za szkodę (art. 415 k.c.). Z wyjątkiem art. 299 Kodeksu spółek handlowych, wszystkie pozostałe regulacje znajdują zastosowanie także do spółki akcyjnej oraz prostej spółki akcyjnej.

Członkowie zarządu mogą oczywiście bronić się, dowodząc m.in., że wniosek o ogłoszenie upadłości spółki został zgłoszony we właściwym czasie, co zwalnia ich od odpowiedzialności za niezaspokojone długi spółki. Jednakże – jak w przypadku każdego sporu – znacznie prościej jest zwalczyć żądania strony przeciwnej, gdy żądania te są przedawnione. Przedawnienie stanowi bowiem samodzielną podstawę do oddalenia powództwa. Innymi słowy, nawet jeśli wcześniej wierzyciel mógł dochodzić od członka zarządu zapłaty długów spółki, po upływie terminu przedawnienia, możliwość taką traci.

Koniec roku – czas podsumowań

Z perspektywy biegu terminów przedawnienia roszczeń istotną datą jest koniec roku kalendarzowego, czyli 31 grudnia. Nie tak dawno temu, bo w roku 2018, ustawodawca zdecydował się wprowadzić zasadę, zgodnie z którą, koniec terminu przedawnienia roszczeń cywilnoprawnych przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata.

PRZYKŁAD:

Jeśli termin przedawnienia wynosi dwa lata i rozpoczął się dnia 31 sierpnia 2021 r., to upływie z końcem dnia 31 grudnia 2023 r. Czyli de facto wyniesie dwa lata i cztery miesiące.

Koniec roku pełni podobną rolę także w odniesieniu do odpowiedzialności za zobowiązania publicznoprawne (np. podatkowe). Z koń-

cem roku upływa termin na wydanie przez organ decyzji o odpowiedzialności członków zarządu za zobowiązania spółki oraz termin przedawnienia zobowiązań wynikających z takiej decyzji.

Zatem odpowiedź na pytanie o to, kiedy przedawnią się roszczenia wierzycieli wobec członków zarządu, zawsze wskazywać będzie na koniec dnia 31 grudnia. Zmieniać się będzie jedynie rok.

Odpowiedzialność z Kodeksu spółek handlowych

Jako się rzekło, najczęściej wykorzystywaną podstawą odpowiedzialności członków zarządu spółek z ograniczoną odpowiedzialności (albowiem podstawa ta nie dotyczy członków zarządu innych spółek) jest art. 299 Kodeksu spółek handlowych. Stanowi on, że jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, członkowie zarządu odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania. Dalej przepis ten wymienia trzy przesłanki, których wykazanie uwalnia członków zarządu od odpowiedzialności. Po pierwsze, mogą oni dowieść, że we właściwym czasie zgłosili wniosek o ogłoszenie upadłości lub w tym samym czasie doprowadzili do otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Po drugie, członek zarządu może bronić się, twierdząc, że niezgłoszenie wniosku upadłościowego nastąpiło nie z jego winy. I wreszcie, po trzecie, odpowiedzialność nie powstanie, jeśli pomimo niezgłoszenia wniosku upadłościowego wierzyciel nie poniósł szkody.

W kwestii terminu przedawnienia roszczeń wywiedzionych na powyższej podstawie prezentowane są różne stanowiska. Jednakże w orzecznictwie **Sądu Najwyższego** dominuje pogląd – potwierdzony zwłaszcza w **uchwale składu 7 sędziów z 7 listopada 2008 r., III CZP 72/08** – zgodnie, z którym do roszczeń tych mają zastosowanie przepisy o przedawnieniu roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym (odpowiedzialność deliktowa). Tym samym ulegają one przedawnieniu z upływem trzech lat od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się albo przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę, czyli uchybienie terminowi na zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości.

WAŻNE!

Jeśli jednak członkom zarządu można przypisać popełnienie przestępstwa, polegającego na niezgłoszeniu wniosku upadłościowego pomimo powstania warunków uzasadniających upadłość spółki, wówczas roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem lat dwudziestu od dnia popełnienia przestępstwa bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia.

Co do zasady, wierzyciele spółki od razu mają wiedzę o osobie odpowiedzialnej za naprawienie szkody wynikającej z bezskuteczności egzekucji wobec spółki. Chodzi bowiem o członków zarządu, a ci widnieć powinni w Krajowym Rejestrze Sądowym. Może się jednak zdarzyć tak, że pewien członek zarządu nie został ujawniony w KRS, a wierzyciel dowiedział się, że osoba ta zasiada w zarządzie dopiero po jakimś czasie. Wówczas bieg trzyletniego terminu przedawnienia rozpocznie się od dnia, w którym wierzyciel powziął wiedzę o rzeczonym członku zarządu.

Bardziej problematyczny jest drugi element, czyli dowiedzenie się

nych) mogą być oparte o przepisy Prawa upadłościowego lub Kodeksu cywilnego. Prawo upadłościowe stanowi, że członkowie zarządu ponoszą odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wskutek niezłożenia wniosku upadłościowego w ustawowym terminie, chyba że nie ponoszą winy. Z kolei Kodeks cywilny zawiera przepis ogólny, zgodnie z którym kto z winy swojej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

W obu przypadkach szkodą jest to, co wierzyciel utracił wskutek niezłożenia wniosku upadłościowego spółki we właściwym czasie. Jeśli zatem z powodu spóźnionego zgłoszenia wniosku upadłościowego stan majątku wierzyciela spadł o 50 tys. zł, to kwota ta odpowiada poniesionej przez tego wierzyciela szkodzie. Szkodą nie zawsze wynosić będzie tyle, ile niezaspokojona wierzytelność wierzyciela.

PRZYKŁAD:

Jeśli strony kontynuowały współpracę po dniu, w którym zgłoszony powinien być wniosek upadłościowy, i współpraca ta przynajmniej w części została rozliczona, to wysokość szkody należy pomniejszyć

” Odpowiedź na pytanie o to, kiedy przedawnią się roszczenia wierzycieli wobec członków zarządu, zawsze wskazywać będzie na koniec dnia 31 grudnia. Zmieniać się będzie jedynie rok.

o korzyści, jakie wierzyciel odniósł w toku współpracy po dniu właściwym do zgłoszenia wniosku upadłościowego. Wszak korzyści te nie miałyby miejsca, gdyby wniosek upadłościowy zgłoszony został wcześniej.

Ponieważ odpowiedzialność określona w Prawie upadłościowym oraz Kodeksie cywilnym ma charakter odpowiedzialności deliktowej, znajduje do niej zastosowanie ten sam termin przedawnienia, o którym była mowa przy okazji roszczeń opartych na art. 299 Kodeksu spółek handlowych. Zatem ulegną one przedawnieniu z upływem trzech lat od dnia, w którym wierzyciel dowiedział się albo przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o szkodzie (czyli bezskuteczności egzekucji wobec spółki) i o osobie obowiązanej do jej naprawienia (czyli osobach sprawujących funkcje członków zarządu). Z tym wszelako zastrzeżeniem, że jeśli członkom zarządu można przypisać odpowiedzialność za przestępstwo polegające na niezgłoszeniu wniosku upadłościowego, gdy były ku temu podstawy, roszczenia wierzyciela przedawnią się dopiero z upływem lat 20 od dnia popełnienia przestępstwa.

PRZYKŁAD:

Jeśli wniosek upadłościowy zgłoszono dnia 15 czerwca 2021 r., a członkowie zarządu skazani zostaną za przestępstwo niezgłoszenia wniosku upadłościowego w terminie (przy czym skazanie przez sąd karny nie jest wcale konieczne, ponieważ

sąd cywilny może samodzielnie poczynić w tym zakresie ustalenia i dojść do wniosku, że szkoda powstała w wyniku przestępstwa), roszczenia odszkodowawcze przedawnią się dopiero z upływem dnia 31 grudnia 2041 r. (20 lat + skutek na koniec roku kalendarzowego).

Podkreślić trzeba, że przestępstwo niezgłoszenia wniosku upadłościowego ma charakter przestępstwa trwałego. Oznacza to, że do jego popełnienia nie dochodzi tylko w dniu, w którym upłynął termin na zgłoszenie wniosku upadłościowego, lecz jest ono popełniane stale, aż do momentu, w którym wniosek upadłościowy zostanie w końcu zgłoszony. W przypadku przestępstw trwałych, dniem, od którego należy liczyć bieg dwudziestoletniego terminu przedawnienia, jest ostatni dzień trwania przestępstwa, czyli dzień, w którym wniosek upadłościowy został ostatecznie zgłoszony.

Odpowiedzialność z Ordynacji podatkowej

Odpowiedzialność za długi publicznoprawne spółki, takie jak podatki, składki na ubezpieczenia społeczne czy ubezpieczenie zdrowotne, może zostać przypisana członkom zarządu na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej. W tym przypadku członkowie zarządu, podobnie jak przy odpowiedzialności z Kodeksu spółek handlowych, również mogą bronić się, wykazując, że zgłosili wniosek upadłościowy we właściwym czasie, bądź, że w tymże czasie doprowadzili do otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Mogą również podnosić, że niezgłoszenie wniosku upadłościowego nastąpiło bez ich winy. Jedynie trzecia przesłanka uwalniająca, czyli niepojenienie przez wierzyciela szkody wskutek niezgłoszenia wniosku upadłościowego, nie ma tu zastosowania.

W odniesieniu do odpowiedzialności za zobowiązania publicznoprawne istotne dla członków zarządu są dwa terminy. Pierwszy z nich limituje możliwość wydania przez organ decyzji przypisującej członkowi zarządu odpowiedzialność za długi spółki. Decyzji takiej nie można wydać, jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym powstała zaległość podatkowa, upłynęło 5 lat. Drugi termin dotyczy zaś sytuacji, w której decyzję co prawda wydano, ale zobowiązanie nie zostało jeszcze przez członka zarządu spłacone. Jeśli od końca roku kalendarzowego, w którym doręczono decyzję, upłynę 3 lata, zobowiązanie z niej wynikające ulegnie przedawnieniu.

PRZYKŁAD:

Jeśli zobowiązanie spółki powstało w 2015 r., organ straci możliwość przeniesienia odpowiedzialności na członka zarządu wraz z upływem dnia 31 grudnia 2020 r. Gdyby organ jednak zdążył wydać decyzję i doręczyć ją członkowi zarządu ostatniego możliwego dnia, czyli dnia 31 grudnia 2020 r., wówczas zobowiązanie z niej wynikające przedawniłoby się z upływem dnia 31 grudnia 2023 r.